

Alfonz BEDNÁR - (* 19.10.1914 † 09.11.1989)

SKLENÝ VRCH

(1954)

„Ludská duša je po druhej svetovej vojne ranená asi najviac, a ak nie je práve ranená, je pokrivená úsilím režimov, ktoré nesiahajú len na materiálnu stránku života, ale chcú nariadiť človeku nielen spôsob života, ale i myslenia a duševných procesov vôbec,“ povedal svojho času jasnozrivo Alfonz Bednár, výrazná osobnosť slovenskej literatúry i filmu.

A práve ranená ľudská duša sa stala námetom na konfrontáciu minulosti s prítomnosťou v jeho prvom románe *Sklený vrch*. Bednár predkladá psychologickú kresbu myšlienkového vývinu ženy, ktorej životná púť bola poznačená zradou vlastného otca, povstaním a láskou troch mužov. Rovnako majstrovsky Bednár prepletá a stupňuje tri deje, súčasný život hlavnej hrdinky Emy Klaasovej, jej spomienky na roky vojnové a na rok 1947. Dalo by sa jednoducho napísať, že z diela sa jasne črtá autorov zámer podať čitateľovi citový obraz ženy „utopenej“ vo svojej minulosti. Ale naozaj chcel autor poukázať len na stav mysle ženy, ktorá vstupom do svojej minulosti, nezvládla konfrontáciu minulosti s prítomnosťou? Alebo má *Sklený vrch* aj svoj skrytý zámer, ktorý ukrytý niekde medzi riadkami čaká na čitateľa?

Podľa môjho názoru nerozhodnosť, nevyrovnanosť a zmätenosť vnesená do diela prostredníctvom vnútorného zápasu ženy je autorovým pohľadom na momentálny stav ľudí žijúcich v danom spoločenskom zriadení (komunistickej spoločnosti): *„Človek je divná bytosť, človek je zmiešanina, ba tá najtuhšia polievka, aká len kedy vyšla z nebeskej kuchyne.“* (str.19) *„Chcem si vyjasniť, kto som, čo som, a chcem tým aj odhadnúť, do akej budúcnosti ma povedie moja minulosť. A chcem byť na čistom sama so sebou.“* (str.25) Akoby autor myslel nadčasovo. Akoby už vtedy vedel, že za pár rokov minulosť dobehne prítomnosť a bude ťažké si nahlas priznať minulosť, hoci možno v čase, keď minulosť bola

prítomnosť, zdalo sa byť všetko ideálne. Len momentálna prítomnosť zdá sa byť problematická: „ Píšem o svojom živote a môj život súvisí so životom ostatných ľudí...Také sú tri horské siluety môjho života. Jedna, sivobelasá, tá je z vojnových rokov; druhá, modrá - tá zo sedemaštyridsiateho - a tretia, terajšia, ten horský hrebeň, po ktorom zle je ísť.“ (str. 31, 316)

Neustálym pochybovaním hlavnej postavy o tom, či jej poškrvnená minulosť tým, že si dala zobrať dieťa, hoci v tom danom čase to bolo asi jediné riešenie, je podľa mňa autorovým vyjadrením skutočnosti, že aj keď to, čo práve teraz robíme je snáď správne, v budúcnosti nás to môže „gniaviť ako balvan na krku“. Ale na druhej strane poukazuje na to, že nech je pohľad do minulosti akokoľvek ťažký, treba sa vyrovnáť s tým, čo ničí prítomnosť: „Lož má vraj krátke nohy, ďaleko neujde a človeku nepomôže. A ak chce byť človek čestný, musí malú lož naprávať veľkou pravdou... Musíme dohodit' polená, čo máme pod nohami a čo nám zavadzajú.“ (str.107, 201)

Tiež som toho názoru, že sa autor vo svojom diele nevyhol úvahám, v ktorých polemizuje na tému, kto vlastne nesie zodpovednosť za svoju minulosť. Je to človek, je to spoločnosť? Taká spoločnosť, ktorá striktné nastavuje parametre, vyžaduje, aby bol človek bezchybný, morálne čistý, správny budovateľ nastoleného spoločenského režimu, bez vlastného názoru a s bezúhonnou minulosťou? „Myslím, že nikto nemá právo na minulosť iného človeka...Za svoju minulosť sa človek musí zodpovedať len ostatným ľuďom, celej spoločnosti, v ktorej žije. A spoločnosť by možno mala práva človeka volať v takejto veci na zodpovednosť.“ (str.188)

Autorova úcta k človeku, k jeho hodnotám je nepopierateľne vyjadrená v diele niekoľkokrát. Snaží sa v čitateľovi prebudiť pocit dôstojnosti, pripomína, aby nezabudol, kto je vlastne človek, povzbudzuje k „boju“ voči spoločnosti, v ktorej človek stráca svoju identitu: *Žiť pre iných... to je najväčší majetok... Človek je len vtedy človekom, ak niečo spraví zo*

svojho života. Niečo takého, po čom ľudia ako po moste budú kráčať k ľudskej budúcnosti. A čo je ľudská budúcnosť? Vek, v ktorom človek nebude smietkou na divom oceáne prírody a ľudstva.... Človek je záplavou umu, vôle a sily...človek je schopný ovládnuť svoj osud a zlepšiť ho... Slobodu vedieť správne využívať je veľké umenie." (str. 129, 195, 200)

To, že sa dá žiť aj tak, aby človek ako aj spoločnosť sa nemuseli hanbiť za svoju minulosť, Bednár deklaruje Tichou dolinou. Tá akoby tvorila ďalšiu hlavnú postavu. Myslím si, že práve toto miesto má pre čitateľa veľkú presvedčovaciu silu. Tichá dolina je autorom predstavená ako miesto, kde sa spája minulosť s prítomnosťou, miesto so Skleným vrchom, ktorý podľa mňa symbolizuje dosiahnutie vytúženého cieľa, miesto, kde sa prázdny život ľudí mení ako v rozprávke: *„Tichá dolina bude horieť po kotloch a žlaboch bielym snehom a bielym jasom, viat tam bude vetriček voňavý, povetrím sa nám bude sypať do pľúc nesmierne jemný a horúci prach slnečného svetla... páliť nás budú sklené grúne a stráne, aj ten Sklený vrch, hladký ani ľad a čistý ani oko, ticho tam bude..."* (str.349)

Priznávam, že ani sám osobne nie som presvedčený, či sa mi podarilo správne vystihnúť to, čo som chcel napísať. Viem len jedno, že som nemal v úmysle písať o žene, ktorá z nevysvetliteľných dôvodov klamala sama seba, nedokázala priznať svojmu mužovi, že má stále v hlave iného muža. O žene, ktorej minulosť úplne zničila prítomnosť. Lebo to je téma, ktorá priam „kričí“ na čitateľa po prečítaní diela. Ja som sa pozrel na dielo inými očami, možno som sa trochu aj „politicky“ zamotal, ale bol som inšpirovaný samotným autorom, ktorý už v roku 1956 vyhlásil: *„nie je možné budovať novú spoločnosť tak, že sa budeme navzájom ničiť“*

Bednár, A. : SKLENÝ VRCH. Bratislava : SLOVENSKÝ SPISOVATEĽ, 1963.